СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVII. Ч. 225. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 28-го ВЕРЕСНЯ 1949. — No. 225. JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, SEPTEMBER 28, 1949. VOL. LVII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злуч. Держ. Америки ПЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свободи": BErgen 4-0807 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — THREE CENTS in the U. S. of America FIVE CENTS Elsewhere

СЕНАТ УХВАЛИВ ПІДВИШКУ ПЛАТНІ ДЛЯ ВІЙСЬКА

Вашінгтон, 26 вересня. — Майже одноголосно сенат ухвалив підвищити платню для війська і передав біл до конференції з палатою репрезентатів, яка вже давніше його прийняла. Видаток на підвишку вимагає 300 мільйонів доларів річної доплати з бюджету. Підвишку дістануть усі вояки, без огляду на рангу, в армії, воєнній фльоті, повітряних силах, в корпусі маринарів, в прибережній сторожі, в геодетичній службі, в службі прилюдного здоровя, в краєвій ґвардії, в повітряній краєвій ґвардії і в багатьох резервових формаціях згаданих ділянок військової служби. У листі до віцепрезидента Барклі президент гарячо підтримував цей законопроєкт, кажучи, що підвишка платні для війська буде дуже придатна при творенні постійної армії і для заохоти до військової карієри. — Другий важливий законопроєкт в справі підвишки платень, а це для екзекутивної ділянки уряду, приходить на чергу негайно.

ДЖАНСОН ВІДКРИВАЄ „ШКОЛУ НА МОРЮ" ДЛЯ ПРОВІДНИКІВ АРМІЇ.

Секретар оборони, Луїс Джансон, перебрав на себе ролю головного учня, а водночас і вчителя, в програмі вишколу для провідників збройних сил. Він полетів безмоторовим літаком до літаноносця Френклин Д. Рузвелт, який саме відбував вправи на морю коло берегів Вирджінії, щоб приглянутися повітряним операціям з корабля. Разом з ним були приявні на цих вправах секретарі й начальники всіх ділянок оборони, а крім того яких 80 цивільних осіб з усіх департаментів, які брали участь в конференції для оборони.

ЗА ПРИСПІШЕННЯ БУДОВИ ВОДНОГО КАНАЛУ НА РІЦІ СВ. ЛАВРЕНТІЯ.

Сенатор Фостер Доллес заявив свою підтримку для будови каналу на ріці св. Лаврентія, яка лучить Великі Озера з Атлантійським океаном, щоб уможливити приплив кораблів з набором до Великих Озер на випадок небезпеки атомового нападу зі сходу. Цю справу дискутував сенатор Доллес підчас своєї передвиборчої промови в Вотертавн, Н. Й., закидаючи адміністрації Трумана брак підтримки для цього проєкту „з політичних причин".

ПРЕЗИДЕНТ ТРУМАН ПРИГОТОВЛЯЄ ПРОМОВУ НА 1950 РІК.

Вашінгтон. — Президент Труман зажадав від різних департаментів дат для складення своєї промови про „Стан Нації", яку він має виголосити при відкритті нового конгресу 4 січня 1950 р. Урядовці, які пришлють звіти, мають право теж піддати думку про потреби нового законодавства.

ЦЕРКВА ЗАНАДТО СВІТСЬКА, КАЖУТЬ ЄПИСКОПАЛИ.

Сан Франсиско. — Християнська церква не сповнила своїх духовних завдань, які були проголошені первісними християнами, а внаслідок того стала тільки „слабим відбиском сучасної суспільності" сказав у своїй промові єпископ-предсідник Протестантської Єпископальної Церкви Злучених Держав на річнім зїзді делегатів цієї церкви. У зїзді бере участь 8,000 осіб. Між ними є 100 єпископів і 500 духовників та світських делегатів, а крім того 300 делегаток від жіноцтва.

БЕТЛЕГЕМ СТІЛ КОМПАНІ В СПРАВІ ПЕНСІЇ.

Бетлегем Стіл Компані, друга найбільша корпорація у сталевому промислі, заповіла, що причиниться доплатою по чотири центи на годину для кожного робітника до старечого пенсійного фонду, якщо робітники будуть платити по три центи. Підприємство заявило, що почне негайно спільні студії з юнією над програмою виплати пенсій. Цю оферту зголошено на спільних нарадах підприємців та представників сталевої юнії. Юнійні делегати заявили, що вони дальше обстоюють своє домагання, щоб підприємці доплачували самі до пенсійного фонду без доплати робітників. Зогляду на таке непримиримие становище дальше є загроза вибуху страйку в залізнорудному промислі в суботу 1 жовтня.

Є ВИГЛЯДИ НА МИР У ФОРДА.

На нарадах представників Форда з делегатами юнії виявилося, що ще можлива є згода на точки в новому контракті, заки ще буде виконаний страйк у четвер. Того дня кінчається теперішній контракт для 115,000 робітників в одній з фабрик Форда в Дітройті і філіях в різних стейтах.

КАРА ЗА ПОДАТКОВІ ЗАНЕДБАННЯ ПО 25 РОКАХ.

Денвер, Колорадо. — Генрі М. Блекмер, який має 81 років життя, а який повернувся щойно з Франції по 25 роках, признався, що він не платив особистого доходового податку в Америці впродовж свого перебування закордоном. Він утік свого часу з Америки, щоб не складати свідоцтва підчас славного скандалу з продажом федеральних нафтових піль Тіпат Дом приватним людям. Коли він явився в суді і признався до вини в справі судового свідоцтва, прокуратор відступив від обвинувачення. Тоді суддя заявив, що для чистого сумління треба пригадати на занедбання податків. Виявилося, що Блекмер заплатив податок і кару за рр. 1920-1923 у висоті $3,670,784, перед поворотом, а тепер остається ще податок і кара за дальші роки. Він мав би доплатити ще $40,000.

600 МІЛЬЙОНІВ НА ПІДТРИМКУ ЦІН ФАРМЕРСЬКИХ ПРОДУКТІВ.

Вашінгтон. — Уряд оприлюднив цифри з підтримки цін фармерських продуктів за скарбовий рік, який скінчився з днем 30 червня. Загалом видано $600,000,000 на підтримку цін харчів і інших фармерських продуктів через Комодіті Кредит Корпорейшен, хоч адміністрацію фондів займається департамент рільництва. Звіт виказує, що великі втрати в 1949 році цілком змели фонд для підтримки цін. Найбільше грошей видано на підтримку цін барабуль, бо аж $204,000,000. Початково цей фонд виносив півміліона і з нього видано перед 1949 р. тільки $71,000,000. Уряд віднесеться до конгресу з домаганням поповнити цей фонд.

МОЖЛИВІСТЬ ПОСТІЙНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ДЛЯ АТОМОВИХ СПРАВ

Вашінгтон, 26 вересня. — Коли виявилося, що Совети мають атомову зброю, конференція американських, британських і канадських делегатів в справі атомової енергії набирає більшого значення, а діючий секретар стейту Джеймс Е. Веб заявив, що вона може перемінитися на постійну конференцію представників трьох держав.

Міжтим у сенаті сен. Борк Б Гикенлупер сказав, що „необережна політика в справі забезпеки" Комісії Атомової Енергії приспішила совєтську програму розвитку атомової сили. Після того сен. МкМагон, редсідник спільної конгресової комісії для атомової енергії, обороняв урядову Комісію Атомової Енергії. Він сказав, що не було ніякого важливішого недогляду при береженні атомової тайни. Він заявив, що пильно слухав кожного слова підчас переслухання свідків у конгресі в справі поведінки Комісії Атомової Енергії і прийшов до висновку, що закиди були перебільшені необосновані.

Америка випередила Росію на десять років в атомовій справі.

Ген. Волтер Бедел Смит, командант Першої Армії і колишній амбасадор до Советів, заповів, що Росії треба десять років на те, щоб вона дійшла до таких осягів у виробі атомової бомби, які має тепер Америка. Хоч Росія в наукових справах дорівнює іншим націям, то в технічних справах вона стоїть далеко позаду Злучених Держав, сказав генерал на зібранні резервових офіцирів нюйорської округи.

ПРЕЗИДЕНТ ПІДПИСАВ ЗАКОН ПРО СВІТОВУ ТОРГІВЛЮ

Вашінгтон. — Президент Труман підписав біл про Взаємні Умови в Торгівлі. Цей Акт має на меті згармонізувати міжнародні торговельні відносини для підтримки загального миру. З цієї нагоди президент виявив радість, що Америка вступила наново на шлях політики „жити й другим дати жити".

КОНГРЕС УХВАЛЮЄ ПОВНУ СУМУ ДЛЯ ОБОРОНИ ЕВРОПИ

Обі конгресові палати згодилися на конференції прийняти сенатську ухвалу в справі висигнування фондів на озброєння Европи. Палата репрезентантів свого часу ухвалила обтяти 6дну третину з суми, пропонованої урядом, а сенат ухвалив $1,314,000,000.

ЧЕРВОНІ НАСТУПАЮТЬ НА КАНТОН

Кантон, Китай, 27. вересня. — Тут офіційно повідомлено, що тут комуністичні армії в силі 75,000 вояків почали наступ на теперішню столицю Китаю, Кантон, зближаючись до нього з північного сходу на приблизно 90 миль. Проте, головний наступ йде по залізничій лінії в напрямку міста Кукон на 125 миль від столиці, а міністерство оборони вважає, що битва за це місто буде вже вирішальною битвою за Кантон. На поодиноких ділянках фронту націоналістичні війська почали протинаступ.

УКРАЇНСЬКА БАНДУРА ЗДОБУВАЄ СЛАВУ В АМЕРИЦІ

ШИРОКИЙ РОЗГОЛОС ПЕРШОГО ТУРНЕ КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

Дітройт, 27 вересня. Місцева американська преса та деякі позамісцеві газети подають в останньому сензаційні повідомлення агенства Асошієйтед Прес про недавнє і вже проголошене перше турне відомої Української Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка, під мистецьким проводом Григорія Китастого. В звідомленнях подається історію Капелі, її тернистий шлях під совєтським режимом і опісля в нацистській неволі, потім відродження на скитальщині та наостанці щасливий приїзд до Злучених Держав. „Після довгих років скитання — пишуть „Ди Енн Арбор Нюз" — єдина в світі Українська Капеля Бандуристів найшла собі новий дім в стейті Мішиґен", стверджуючи, що ця країна „ще ніколи раніше не мала такої єдиної в своєму роді групи артистів". Рівночасно з повідомленнями публікується теж численні фотографії як групи, так і поодиноких артистів. Капеля, як відомо, починає своє турне концертом в Клівленд, в дні 1-го жовтня, 2-го жовтня виступить в Дітройті, 9-го жовтня в Шикаго, 22-го жовтня в Питсбурґу, 23-го жовтня в Йонґставн, 29-го жовтня в Торонто, в Канаді, а 5-го листопада у Вашінгтоні під час Четвертого Українського Конгресу.

ЮРІЙ ЛУЦЬКИЙ СТИПЕНДИСТОМ КОЛУМБІЙСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.

В останньому приїхав до Ню Йорку Мгр. Юрій Луцький, автор підручника англійської мови для скитальців та співавтор (разом з проф. Я. Рудницьким) граматики української мови для англійців. Він працюватиме на Колумбійському університеті, де одержав стипендію. Ю. Луцький покінчив свої студії в Англії, а останні два роки був викладачем англійської мови і літератури на Саскачеванському університеті в Канаді. В своїх найближчих плянах цей молодий український вчений намічує більшу працю про новітню українську літературу в англійській мові.

Д-Р Ю. ГЕНИК БЕРЕЗОВСЬКИЙ ВИКЛАДАЧЕМ НА УНІВЕРСИТЕТІ В ТОРОНТІ.

Канадійсько-українська преса повідомляє, що на університеті в Торонті відкрито вечірні курси української мови, а на викладача покликано відомого українського декляматора і рецитатора, колишнього лектора української мови на Ягайлонському Університеті в Кракові, д-ра Юліяна Геника-Березовського, який перед роком прибув до Канади з европейської скитальщини. Торонтський університет це вже четвертий в Канаді, що запровадив курси української мови. Їх мають вже Саскачеванський, Манітобський і Монтреальський університет.

ДАЛЬШІ ЗГОЛОШЕННЯ ДОПОМОГИ В ПЕРЕСЕЛЕНЧІЙ АКЦІЇ

Филаделфія, 27 вересня. До канцелярії ЗУАДКомітету наспівають з поодиноких громад дальші зголошення допомоги для переселенчої акції в теперішній її критичний стадії. Прикладну допомогу організує громада в Байоні, Н. Дж., зорганізована при своїй Католицькій Церкви та зі своїм парохом о. Степаном Маланюком на чолі. 18-го вересня відбулися там громадські збори, на яких створено окремий Комітет та головою якого вибрано молодого громадянина з народженої вже тут генерації, Мирона Кушніра. Комітет рішив повести негайну акцію в громаді, перевести збірку фондів, зголошуючи рівночасно готовість вже тепер прийняти 5 новоприбулих родин, що їх тимчасово приміститься в церковній галі. Готовість прийняти п'ять новоприбулих родин зголосила вже теж „Самопоміч" в Джерзі Сити, що в тій цілі винаймила окреме приміщення. Крім зголошених досі, вже прийняли нових іммігрантів: Українська Православна Парафія в Пасейку, Н. Дж. (о. Буката) — 5 родин, о. Василіяни в Ню Йорку — 5 родин та Українська Православна Парафія у Филаделфії — 5 родин.

„ЛЕМКІВЩИНА" — НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДВОТИЖНЕВИК

Торонто, Канада. — З днем 15 вересня почав виходити „покищо двічі в місяць" український часопис „Лемківщина". Видає його Організація Оборони Лемківщини. Як начальний редактор підписаний відомий з рідного краю діяч і письменник Юліян Тарнович. У редакційній статті згадано між ін.: „Наші праці будуть продовженням українського національного часопису „Лемківський Дзвін", що виходив у Ню Йорку та організував усіх уроджеників Лемківщини в Організації Оборони Лемківщини та українського національного часопису „Наш Лемко", що стояв на сторожі прав і долі нашої тіснішої Батьківщини". Програмову статтю „З новим завданням будемо продовжувати наші праці" написав д-р М. Дудра, звісний лемківський діяч з передвоєнних часів. Адреса газети: „THE LEMKO COUNTRY", 56 Stewart St., Toronto, Ont., Canada. Річна передплата $3.

БЕВИН ПРО ПІДРИВНУ ПОЛІТИКУ СОВЄТІВ

СТВЕРДЖУЄ УСПІХИ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ В ЗМАГАННІ ДО ЗАМИРЕННЯ.

Лейк Соксес, 27 вересня. — Британський секретар закордонних справ, Ернест Бевин, забрав вчора голос в Генеральній Асамблеї Об'єднаних Націй, вказуючи на підривну міжнародну політику Советів, що проявилася в „постійній відмові до справжньої співпраці зі заходніми потугами". Проте він ствердив, що не зважаючи на всі труднощі і перешкоди, Об'єднані Нації „виконали велике завдання". Бевин, відповідаючи на закиди Вишинського з минулого тижня, мовляв, Америка й Британія підготовляють атомову війну, назвав це „дурним обвинуваченням", стверджуючи, що коли б Совети були „вилізли зі своєї шкаралупи, піднесли залізну завісу та відкрили двері для контрольної системи, апробованої Генеральною Асамблеєю, сьогодні вже могла б існувати ефективна заборона атомової зброї". Не відкидаючи формально совєтських облудних пропозицій „великодержавного „договору для скріплення миру", Бевин не виявив теж жадного ентузіязму до цего, звертаючи увагу, що численні подібні пропозиції Совети політично досі відкидали або саботували. Виступ Бевина вважається за далеко більше рішучий і виразний, ніж були заяви державного секретаря Ачесона.

МОСКВА ЗАКИДУЄ АЧЕСОНОВІ „ПЕРЕКРУЧУВАННЯ ФАКТІВ".

Москва, 27 вересня. — Совєтська партійна „Правда" в своїх коментарях до останнього виступу державного секретаря Ачесона в Генеральній Асамблеї закидує йому „перекручування фактів" щодо совєтського становища в справі міжнародної контролі атомової енергії. Ачесонові в дальшому закидується намагання прикрити словами воєнну підготовку „американських володарів" та їх зусилля накинути Об'єднаним Націям американський диктат. Совєтська преса рівночасно твердить, що „мирні пропозиції" Вишинського зробили на американський нарід „величезне враження", не зважаючи на всі „пропагандивні протизаходи реакційної преси".

БЕЗУСПІШНІ НАРАДИ МІНІСТРІВ В СПРАВІ АВСТРІЇ.

Ню Йорк, 27 вересня. — Міністри закордонних справ чотирьох великодержав відбули вчора невідомо вже котру з черги „першу" спільну конференцію в справі Австрії та намарно намагалися вийти з „мертвої точки", в якій опинилася справа мирового договору з тою країною. Наради мали чисто інформативний характер і їх не вважається конференцією Ради закордонних міністрів. В нарадах взяли участь Ачесон, Бевин, Шуман і Вишинський, а в американському звідомленні стверджено одверто, що конференція взагалі не мала жадного успіху. Наради мали б продовжуватися сьогодні.

ВІДЛОЖЕНО ДЕВАЛЬВАЦІЮ НІМЕЦЬКОЇ МАРКИ.

Париж, 27 вересня. — Американський високий комісар для Німеччини, Джан Дж. МекКлой, відбув вчора наради з представниками адміністрації пляну Маршала, у висліді яких знову відложено остаточну девальвацію західно-німецької марки. Цю справу розглядалося у зв'язку з наслідками, які вона могла б мати на цілий комплекс справ европейської відбудови.

ГРЕЦІЯ НЕ ПЛЯНУЄ НАПАДУ, АЛЕ БУДЕ ОБОРОНЯТИСЯ.

Лейк Соксес, 27 вересня. — Грецький міністер закордонних справ, Константин Цальдаріс, заявив вчора на засіданні Генеральної Асамблеї, що його країна не започаткує нападу проти ворожих сил поза своїми кордонами, але що вона рішена відбити кожну атаку, яка повториться б на її територію. Заяву Цальдаріса інтерпретується як спростування поголоски, що Греція задумує акцію проти большевицьких партизанів, які під напором грецьких військ втекли на албанську територію.

БРИТАНСЬКИЙ УРЯД ДОДОМАГАЄТЬСЯ ДОВІР'Я ВІД ПАРЛЯМЕНТУ.

Лондон, 28 вересня. — Сьогодні тут почнуться надзвичайні наради британського парляменту, скликані на домагання опозиції для обговорення проголошеної недавно девальвації фунта стерлінгів. Вчора, напередодні засідання парляменту, лейбуристський уряд відбув окремі наради та рішив домагатися від парляменту заяви довір'я.

КОМУНІСТИ ПОЗА ЗАКОНОМ В ІНДІЇ.

Вомбай, Індія, 27 вересня. — Мадрас, найбільша складова країна Індії, рішила вчора поставити поза законом комуністичну партію, мотивуючи фактом, що комуністи нехтують закони і встановлений порядок та загрожують мирові. Це рішення відноситься теж до контрольованих комуністами 19 робітничих організацій.

ЗАПОВІДАЮТЬ БРИТАНСЬКО-ЧЕСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ДОГОВІР.

Лондон, 2 7вересня. — Тут повідомлено, що в найближчих двох днях має бути підписаний торговельний договір між Британією і Чехословаччиною. Договір нормував би торговельні стосунки між обома країнами протягом найближчих п'ятьох років і він передбачує товарообмін на суму понад 100,000,000 фунтів стерлінгів. Оформлення договору попередили кількатижневі переговори в Празі.

ПОЛІТИЧНИЙ ФЕРМЕНТ В БЕРЛІНІ.

Берлін, 27 вересня. — Стверджується, що у зв'язку з економічним положенням в Берліні, в цьому місті по обох боках залізної заслони помітний політично-партійний фермент. В одному й другому випадку він звертається проти соціялістів.

ПОЛОНІЗАЦІЯ ДАНЦИГУ.

Данціг, 27 вересня. — Населення Данцигу виступило з протестами проти урядових намагань повної полонізації цего міста. В тій цілі в останньому польський уряд переселив до Данцигу 800 родин з корінної Польщі.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сіті і Закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA." P. O. Box 346. JERSEY CITY 3, N. J.

ЧЕРГОВА НАПАСТЬ ВИШИНСЬКОГО

Говори до гори, а гора горою, каже наш нарід. Таке можна сказати про те, що говорили представники різних держав в Асамблеї Обєднаних Держав про мир. Секретар стейту Ачесон говорив в такому помірковану та угодовому тоні, що навіть не згадав по імені Росії, ні кремлівського Політбюра й твердив, що світовий мир не тільки побажаний та конечно потрібний, але майже запевнений. Знов предсідник Асамблеї, ген. Карльос Ромульо, уже на самому початку нарад назвав цю сесію „Асамблею миру", запевняючи, що вона ввійде такою у всесвітню історію. По миролюбній увертюрі демократій забрав слово А. Вишинський, совєтський делегат. Він теж заговорив про мир. Та ще як, цитував же самого Сталіна!

Словами Сталіна з 1934 року Вишинський доказував, як то закордонна політика СССР завжди змагала і далі змагає тільки до миру в світі, як Совєти нікому не загрожували і не загрожують, та ні на кого не нападали і не нападають. Як на глум Вишинський цитував миролюбні слова Сталіна навіть з 1939 року, себто з року сталінсько-гітлерівської дружби і початку Другої Світової Війни.

Коби Вишинський був хоч обмежився у своїх виводах до совєтської миролюбної політики, то можна б було з чемности таку заяву приняти. Це ж щойно початок нарад, а тому треба кожному з делегатів, що вірить в мирну злагоду, старатись створити для цього відповідну атмосферу. Правда, китайський делегат, д-р Т. Ф. Ціянґ, сказав гірке але згідне з історичною правдою слово на тему російського імперіялізму в минулому і сучасному, але це говорила людина, що глядить скептично на якусь угоду з Москвою. За це китайський представник діждався від Вишинського зарахування до „бестії", якій „людина, що себе шанує", не відповідає. Одначе з іншими промовцями не міг Вишинський так коротко справитись, бо вони поводились дуже делікатно і навіть не згадували Росії чи Совєтів. Тому мабуть як „людина, що себе шанує", він тим промовцям уже відповів. Була це властиво відповідь демократичним потугам, а в першій мірі Америці й Англії.

Не думаємо переповідати усього цього, що наговорив Вишинський в Асамблеї Обєднаних Держав ще й тим разом проти Америки та Британії, бо це говорення не було нічим іншим, а тільки повторенням тих напастей, з якими він чи інші совєтські представники виходять на міжнародне форум за кожним разом, коли мають вирішуватись справи, звязані з наладнанням мирних відносин в Европі, чи взагалі в світі. Злученим Державам він закинув, що підкопують Організацію Обєднаних Держав створенням для агресивних цілей Північно-Атлантійського Пакту, примушенням незалежних держав до нього приступити та залякуванням тих, що у ньому не хочуть бути. Плян Маршала, казав Вишинський, розбив Европу на дві половини і є корисний хіба для американських капіталістів-монополістів. Вишинський проляв ще грубу сльозу над мільйонами нещасних безробітних в Америці, чи тих в Англії, де й тепер, як він каже, дбається про „гармати замість масла", при чому не забув додати, як щасливо живеться робітникам в совєтській „народній республіці". Тих, що не вірять у совєтську характеристику політики Злучених Держав і Великої Британії, Вишинський назвав „професійними брехунами". Американську та британську політику, казав Вишинський, схарактеризував Сталін такими словами: „Це політика агресії, політика, яка веде до війни". Закінчив Вишинський цю свою „миролюбну" промову тим, що вніс резолюцію, якою Асамблея мала б осудити підготовку до нової війни, ведену в багатьох країнах, аз окрема в Злучених Державах.

Тіто й совєтська дефензива

В суботу минулого тижня покінчився в Будапешті шістьденний процес, який виказав незвичайну подібність до московського процесу з 1938 році, яким започатковано чистку комуністичного режиму з небажаних елементів. Будапештенський процес це очевидний наслідок прогнання югославського диктатора Тіта з Комінформу. Процес мав доказати, що маршал Тіто при допомозі Злучених Держав і Великобританії плянував розбудову Балканської імперії і спонукав деяких провідних мадярів до шпигунства в своєму рідному краю. Між ними був бувший міністер закордонних справ, а потім міністер внутрішніх справ, Ласло Райк, який був провідником Угорської Робітничої (Комуністичної) Партії; д-р Тібор Соні, організатор партії; Лазар Бранков, колишній югославський дипломат в Будапешті і трьох інших підсудних. Разом засуджено на смерть трьох підсудних, трьох засуджено на досмертну тюрму, а одного на девять літ тюрми.

Райк, засуджений на кару смерти, заявив на суді, що він не годиться з виводами його адвоката, наче б то треба внести відклик від присуду. Він гордо заявив, що присуд є справедливий і йому належиться кара. Д-р Соні підчас розправи заявив, що він працював як шпиг для Алана В. Доллеса, який нібито був головою американського шпигунського бюра, одначе, коли йому показали світлину Доллеса, він заперечив, наче б він знав, чий це образок. Лазар Бранков був єдиним чужинцем на суді і був одиноким, що обстоював свою невинність.

Самопризнання й биття в груди підсудних на совєтських процесах уже не дивують нікого. Зате насувається питання, для яких цілей влаштували Совєти найновіший процес у Будапешті? Дехто вважає це частиною дефензиви Совєтів проти Західних держав, яку вони думають перевести на зібранні Асамблеї Обєднаних Держав, яке почалося 20 вересня. Дефензива має бути звернена в першу чергу проти наступу югославського диктатора маршала Йосифа Брозовіча Тіта, якого підтримують Америка, Англія й інші Західні країни. Коли йдеться про Америку, то треба ствердити, що вона признала Тітові позичку у висоті $20,000,000, а перед тим дозволила вивезти фабрику сталі до Югославії. Знов Англія хоче признати Югославії позичку у висоті $36,000,000, а Світовий Банк окремо позичку на $50,000,000. Крім того зростає товарообмін між Югославією й Західними країнами. Ця допомога для Тіта приходить у пору, коли вже певно можна ствердити, що совєтська Залізна Заслона продерлася. Країна Тіта, Югославія, це найновіший ворог Москви, а з цим і світового комунізму. Донедавна ще Росії вдавалося втримувати комуністів у світі в переконанні, що Москва й світовий комунізм це синонім. Казали: Хто не слухає Москви, такий не є правовірним комуністом. Тепер Тіто виломався з-під контролі Москви й розголошує, що Росія не має монополю на комунізм і що він самий є кращий комуніст ніж Сталін. Допомога Західних держав для Тіта має на меті позбавити Росію її найсильнішої зброї, тобто контролі над комуністичними режимами в світі.

Незалежність Тіта є ключем до важливої стратегії Західних держав, яка полягає в тому, щоб підтримати протисталінську комуністичну диктатуру в тому переконанні, що Сталін буде приневолений до здачі, як про це висловився президент Труман. Знов проти Залізної Заслони створили Західні держави Західну Стіну, яка обороняє несовєтські країни від Середнього Сходу до Північного Підбігунового моря. У такий спосіб Західні держави загатили прірву, якою Москва могла вдертися до Середземного моря. Тепер вони чуються безпечніші ніж були колинебудь у своїй боротьбі в холодній війні.

Це витворює тепер нову ситуацію, якої не було у всесвітній політиці від покінчення другої світової війни і від започаткування совєтського наступу проти цілого світу. З покликанням до життя Північно-Атлантійського Оборонного Договору, а ще більше з викінченням оборонної системи для цього пакту, можна ствердити, що Совєти дуже послабли. Нова форма комунізму наростає з розламом між Тітом і Сталіном. Докищо Тітові вдалося відірвати Югославію від московської форми комунізму. Комуністи, які ще слухають Москви, пильно слідкують за кожним потягненням Тіта, бо він їх запевняє, що комунізм скорше переможе в світі, як він скине з себе московське ярмо, а стане у кожній країні своєрідним.

РІШАЛЬНА СПРАВА

(Про фінанси Української Національної Ради).

(Докінчення).

Переходимо до завдань УН Ради в закордонній політиці. Треба пам'ятати, що українська справа для чужого світу нова і мало відома. Здебільшого нас уважають у світі за частину російського народу. Так учать по школах в різних країнах ще й досі! Слідом за російськими авторами в чужому світі виводять історію Московщини — Росії Києва, з України, а про українців згадується деколи, між іншим, що це „малороси", якась мішанина, що утворилася на берегах Дніпра та Дністра після татарської руїни в 13 столітті. Нашу визвольну боротьбу 1917-20 рр. „білі" та „червоні" росіяни в різномовних книгах стараються представити світові як „бандитизм" і „дикунство".

Проти цієї ворожої пропаганди УНРада підготувала вже ряд солідних книжок чужими мовами, щоб з фактами в руках показати світові правду про Україну.

Для постійної інформації світу треба видавати часописи чужими мовами та інформаційні листки для преси. Окрім того, потрібна устна інформація і живі зв'язки з чужим світом. Участь українських представників в різних міжнародних конференціях та організаціях (Європейський Рух, Ліберальний Інтернаціонал, Соціялістичний Інтернаціонал і т. п.), — не кажучи вже про наукові та загально культурні міжнародні конгреси — все це завдання, що мусять бути здійснені. Коли цього не зробити, то українська справа зійде з міжнародної політичної арени і від неї лишиться „порожнє місце".

Народ здобуває собі симпатії через своїх представників, що вміють відповідно, з розумом, знанням і тактом поводитися в чужому світі. Це робить політична еліта належно підготована верства народу, його „політичні кадри".

Інженерів, лікарів, учителів можна підготовити, вивчити в школах за півдесятка років. Для підготови політичних кадрів — дипломатів, політичних провідників, великого формату журналістів і т. д., треба не тільки вроджених талантів, але й десятків років науки та практики. Люди, не підготовані до політики (особливо на міжнародному полі) можуть своєму народові тяжко пошкодити, як той нетосвідчений машиніст, що доводить поїзд до катастрофи.

Ми перечислили тільки малу частину тих завдань, які має виконати УНРада для української визвольної справи. Щоб ці завдання здійснити, треба, мати в першу чергу **людей і гроші.** Людей з підготовою у нас мало, особливо для справи міжнародніх зв'язків. Але з часом таких людей буде більше, бо серед молодшого покоління виробляться талановиті, освічені одиниці для відповідальної праці.

Фінансові засоби. Це та справа, на яку мусимо всі звернути особливу увагу.

„Нервом річей" називали старинні римляни гроші. Для УНРади фінансова незалежність означає нашу політичну незалежність. Було б соромом для нашої великої еміграції, коли б УНРада не могла здобути засобів для видання книжок та іншого інформаційного матеріялу про Україну чужими мовами. Цим би ми підписали самі собі „свідоцтво політичного убожества".

На справу нашого визволення УНРада має право домагатися коштів від нашого громадянства.

В недалекім часі УНРада оголосить **внутрішню позику** серед нашої еміграції. Кожний українець, по мірі своїх сил, повинен взяти участь у цій справі, як і в різного роду збірках на потреби УНРади. Спільними всенародніми силами маємо створити солідний **Національний Фонд**, який дасть змогу УНРаді вести свою роботу в широкому розмірі. УНРада складається з різних груп і має незалежні контрольні органи, які дають гарантію повного порядку в розподілі і витратах засобів У. Н. Ради.

Кожний, що діє, в міру своїх можливостей, на українську національно-визвольну справу, нехай згадає при тім за мільйони наших братів, і сестер що мучаться і вмирають під московською большевицькою диктатурою. Вони сподіваються допомоги для визволення від нас, що перебуваємо на волі на чужині і деколи живемо навіть в добробуті.

Наша повинність — жертвами на Український Національний Фонд — дати основу для боротьби українського народу за волю широким фронтом. Не відкладаймо нашого доброго наміру надалі! Український народ нас кличе!

С. Корольчук.

Десятиріччя „Визволення Галичини"

Вимарш совєтської армії вже в перших днях другої світової війни за кордони своєї ізольованої соціялістичної батьківщини змалювала большевицька пропаганда, як „визволення українського народу з-під гнету польських панів", не зважаючи на те, що вже тоді відомий був договір Рібентропа і Молотова. Це „народне визволення" несла ця армія на багнетах, звернених до населення, і на дулах гармат у п'ятьдесять - тонових танках тоді, коли на її похідному шляху не стояв ні один ворожий жовнір. Не лише між цивільним населенням, але й у польському війську поширена була думка, що большевики лише переходять через Польщу, щоб ударити на фашистівську Німеччину. Не дивно, що польський президент Львова вийшов на стрічу совєтським „гостям" з хлібом-сіллю та врочисто вручив їм ключі від міста. Але ця заява лояльности не врятувала його, як і багатьох інших, не тому, що він належав до касти „польських панів", але тому, що зі своїм вступом у Галичину большевики принесли туди методи свого терористичного правління та негайно стали їх впроваджувати в життя.

Перш за все вони взялися за свою пропаганду. Вживання української мови, офіційна назва для Галичини „Західна Україна", висилка пропагандистів, що говорили українською мовою мали завдання збаламутити свідоме населення Галичини. Це до деякої міри їм вдалось. Хоч і нові окупанти старались не робити національної різниці, то все ж таки не одного українця „брало за серце", коли чув свою рідну мову в колишніх осередках польськости, як уряди, високі школи, тощо. Треба було щойно часу, щоб довідатись, що вживання української мови в Україні, навіть приватно дома, означало часто переслідування. Але в перших днях „визволення" українське населення Галичини того не знало і велика частина думала, що з большевиками теж можна договоритись. Відносилось це головно до наших здобутків у ділянці кооперативного господарства, яке з таким трудом приходилось колись організувати. Але большевики використали якраз наші кооперативні інституції для своєї соціялістичної господарки, побільшуючи їх й разом з тим відтягаючи від українства.

Правда, велика скількість львівських українців таки в перших днях приходу большевиків вирушила на захід, інші втікали на захід уже пізніше, наражуючись на кулі і смерть, але багато видних громадян лишилось. Що більше деякі старались увійти в організацію нового життя. Це помітне було в організуванні народної міліції, яку створили свідомі українці (побіч другої комуністичної, яку створили майже виключно не-українці). Це помітне було в організуванні українського високого шкільництва, яке колись заборонила Польща. Що більше, деякі з видних громадян, між ними два українські посли до польського парляменту, виступили зі „славословієм" на народних мітингах, впроваджуючи в блуд назагал ворожо до окупанта наставлене населення. А большевицька діялектика допускає використовування кожного для переможного походу комунізму. Большевики використали національну свідомість галицьких українців ще й тим, що кинули гасло „проти польських панів", підсилюючи його ще й таким атутом, як Корнійчуків „Богдан Хмельницький". Ця п'єса чи не вмисне написана на замовлення уряду для опанування Галичини, бо повна проти-польського духа,

(Докінчення на стор. 3-тій)

К. ПЕТРУС

СОВЄТСЬКІ АРЕШТАНТИ

...ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОБДУРЕНИМ ЧЕРВОНОЮ ПРОПАГАНДОЮ.

123)

Зайшовши за якийсь ріг, я зупинився перепочити, глянув на зимове сибірське небо і в ту ж мить у пам'яті моїй спалахнуло дороге втішення з 26 псальма: „Господь світло моє і спасіння моє: кого мені боятися? Господь фортеця життя мого: кого мені страшитися?", і з 40 глави Ісаії: „А надіючся на Господа обновляється в силі, підіймуть крила, як орли, потечуть і не втомляться, підуть і не виснажаться".

І в Заполяр'ї, і в Кандалці багато співв'язнів просило мене, коли я визволюсь, щоб відвідав їхні родини, чи послав їм вісточки про них. Біля десяти адрес людей, розкиданих по всій території СССР, довелося вивчати на-пам'ять. Випускаючи на волю в'язня, ґепеупівці дуже пильно його обшукували, і єдиним шляхом нелегальної передачі відомостей була пам'ять. Деякі навіть заглядали в задній прохід, де часто виявлялись цілі послання на тонкому цигарковому папері. Коли востаннє мене обшукали на вахті, страшно черговий суворо спитав:

— Листи на волю є?

— Нема, — відповів я спокійно. Вони всі були в моїй пам'яті, а телепатія большевикам була недоступна.

— Адреси на волю маєш?

— Ні,

— Ну, а якщо знайдемо?

— Шукайте.

— Ну, добре, провалюй!

Таким чином я виніс на волю можливість передати нещасним осиротілим родинам прохання й бажання їхніх батьків, чоловіків і синів.

В голові майоріли: „...Іркутськ ... вулиця, № 17, Харків,... вулиця, № 38, Сталінград,... вулиця, № 45, Москва, ...майдан Маяковського, будинок..., Київ, Поділ, вулиця Українського, № ..., Ленінград, Васильєвський острів, №...

І ще було дві адреси: в Пінськ і Тифліс... Хотілося виконати прохання всіх, хоча посилкою невеличкої листівки. Звичайно, заїхати я міг би лише до тих, хто був мені по дорозі: Канськ - Красноярськ-Казань - Москва - Харків-Ростов. Та й у цьому випадку треба було бути вельми обережним, бо по великих містах усіх, що блукали вулицями в таборовому одязі, негайно „підбирали", давали 35 статтю і виряджали назад до табору.

„Талмудист" із УРО попередив мене:

— Глядіть, будете їхати через Москву, не тиняйтеся здря в місті а — з потягу на потяг, щоб 35-і не пійматі.

Я йому підтакував, але все ж вирішив у Москву заглянути, знайти потрібну мені родину і переказати їй про батька її — інженера Н., якого позбавлено було права листування. Він у К-ці слізно благав мене відвідати його нещасну родину й розказати про те, що йому довелось пережити за час від 1937 року...

Козловський просив навідати жінці його в Пінськ. За поляків він „робив революцію", очолював робітничий комітет у Пінську, керував страйками. Як українця, поляки його, разом із двома дітьми, викинули в СССР, а жінку-полячку залишили в Пінську. ГПУ дало йому десять років таборів, а дітей забрали в Гомельський дитячий будинок. Але це було в 1935 році, а тепер Пінськ був советський, і Козловський просив зв'язатися з його жінкою.

...Колишній редактор однієї великої газети просив написати його сестрі в Л.

...Колишній співробітник Ради Української Автокефальної Православної Церкви Д., просив написати в Київ його сестрам щоб вони продали якийсь запорізький глечик і за одержані гроші прислали йому посилку.

...Я лежав на горішній полиці вагону 3-ї кляси, а потяг мчав мене транс-сибірським шляхом в Европу. До Москви я їхав вісім днів, і так хотілось їсти, їсти, їсти... На станціях продавали лише напівгнилі солоні огірки по рублю за штуку. Хліба й інших продуктів ніде не можна було дістати, хоч війни ще й не було, коли не вважати війни з Фінляндією, з якою вовував один тільки „Ленінградський воєнний округ".

Десь у дорозі, між Новосибірськом та Уралом, „командирша", що їхала зі мною в одному вагоні, продала мені одно хлібино, і це трохи підтримало мене. Під її сидінням їхав „заєць". Вона його помітила, сказала кондукторові, і молодого хлопця в таборовій одежі потягли з вагону. Виявилося, що він утік із якогось табору і пробував вибратися з Сибіру.

— І вам не шкода було його видавати? — спитав я „командиршу", коли втікача повели.

— А чого ж його жаліти? — зовсім і здивовано відповіла вона.

— А коли б це був ваш брат, або чоловік — ви так само зробили би? — знову запитав я, вдивляючись у її розжиріле обличчя.

— І їх би видала, якби вони робили неправильно! — відкарбувала вона без найменшої ніяковости.

ВЯЗАНКА СУХОЦВІТІВ

Сповнилася невідхильна вимога природи й Божої установи. Свіжо зрушена земля американського цвинтарища скрила нового українського жемчуга: визначного українського громадянина, мистця тонів, любимця американських українців, Михайла Гайворонського. Трогальний зміст похоронних пісень супроводив прощальну церемонію. Спочило спрацьоване й земними трудами для української духовости знеможене тіло великого сина країни, що своїм таланом і роботящістю засвідчив правду про вічну віднову нації — з низів народу. Не стало суггестивного організатора пісні, тієї духової ділянки, що була й є двигуном сили, снаги й надії; славословником минулого; показником і пропагатором прийдешнього. Михайло Гайворонський не тільки, що належить до історії; він є українською історичною особистістю, дарма, що цю заслугу набув не мечем, але композиторською булавою. Коли про історичні особистості хочемо знати всі подробиці з їхнього життя, то й я почуваю на собі обовязок кинути їх кілька на його свіжу могилу — замість осінніх квітів.

Рік 1914; сторіччя Шевченка. В Галичині високий підем духа. Під кличем „Шевченко Вчитель" відбувається з кінцем липня у Львові Зїзд Українського Вчительства. Беруть у ньому участь українські вчителі з Галичини, з Буковини, деякі — крадьки — з царської Росії. Приїздять як гості визначні вчителі з Чех, з Моравии — члени Головної Управи „Союзу Слов'янського Вчительства". Глибокі, змістові доповіді, палкі слова в дискусії. Вижидають закінчення Зїзду, бо на прощальному концерті буде „дириґувати" „якийсь" молодий учитель навіть власну композицію. Хто ж це той учитель? З якої школи? — Це молодик, 22 роки, з школи в Заліщиках, — пояснюють.

Вечір. Ясно освітлена саля. Сходиться нервозна публика. На устах усіх одне питання: Підчиниться Сербія ультиматові Австрії, чи ні... Гомонить українська пісня під енергійною й суггестивною орудою стрункого молодика в чорному. Тодішній Львів не привик до таких появ. Лунають оплески пісня кожного твору й проносяться гураганом оклики й виклики після відспівання нечуваної до тоді пісні „Ідіть". Новий дириґент і композитор на лаврах. Решта концерту пройшла в крайному хвилюванні; в часі продукції хору роздавали на салі друковану на карточках телеграму з заголовком: Війна!

Учасники концерту швидко, ще ніччю розїздяться домів, щоб станути на заклик мобілізації. Війна.

Де подівся Михайло Гайворонський? В полку, до якого і я належу, його немає.

Щойно літом 1915, в дорозі на кількаденну відпустку з австрійської боєвої армії, я стрінув у поїзді молодців у дивних формах: якісь визублені шапки з „левиками", з зірками на ковнірі військової блюзи з іншим розположенням, як у мене. Хто це? Левики? Хіба це „Січові Стрільці"? — Так. В сердешній розмові зо стрічними довідуюся, що Михайло Гайворонський веде „січову оркестру", творить стрілецькі пісні. Мені проспівують їх і я привожу їх мелодію домів. Вони покищо прикрашують мою відпустку, а після повороту до полку вже співає їх моя сотня — у вечірній тузі.

За царських часів я побував у 1912 р. на Україні на вчительських курсах у Києві, Полтаві, Катеринославі. Теплі знакомства, прогулька з пок. Яворницьким на Хортицю. В Полтаві я почув від учителів перший раз шутливу пісоньку „Задумала вража баба та розбагатіти"... Вона так мені подобалася, що я не міг дати собі ради з нею; куди ходив, то проспівував. Таким чином почув її у Львові музичний інспектор шкіл „Рідної Школи", Михайло Гайворонський, й на вічну памятку видрукував її у шкільному співаннику. Відти вона розійшлася по цілій Галичині.

В часі обох побутів в Америці я дружив з Михайлом Гайворонським, як загалом мусів з ним кожний дружити, до кого він заговорив своїм ніжним голосом та уймаючим тоном. З давніми друзями я не говорив так інтимно й одверто. Нам було мало щотижневих сходин у ресторані при площі Ст. Маркс в Ню Йорку; ми сходилися на вулиці й у помешканні. На основі самих розмов про уподобання мого сина, він направив його на шлях музики.

Лікарі доручили Гайворонському покинути Ню Йорк. Мусів залишити й власну музичну школу. Здав її на свого товариша по фаху, мистця Романа Придаткевича. В „Народному Домі" в Ню Йорку при 6-тій тул. відбувалася проба дитячої орхестри. Проф. Придаткевич запросив мене на лекцію. Діти грали — мені здавалося — добре, хоч часом скрипіли інструменти, а деколи виривався не дуже то правильний тон. Я вже вийшов з кляси музики й подався до виходу. Та саме у дверях я стрінув М. Гайворонського, що навідуючи Ню Йорк зайшов сюди. Ми привіталися.

— Я був на лекції музики у проф. Придаткевича, — кажу.

— Так? Придаткевич учить тепер? Ходім ще до кляси.

Ми ввійшли. Музики щиро привіталися, а на обличчях дітей у клясі засіяла радісна усмішка.

— Дозвольте, щоб я заграв з ними, — каже Гайворонський до Придаткевича.

— Прошу, дуже радо.

Гайворонський узяв патичок у руку, нахилився через лавку до дітей і своїм тихим, добрячим голосом промовив до них:

— Діти, заграйте зо мною, але — знайте, так ніжно, гладко. То, Івасю, візьми скрипочку от-так.

Підніс палячку й дав знак. Діти заграли так, що я аж здивувався: чи це ті самі...

Я повернув з Америки до Львова й описував американські надбання, а принагідно зробив прилюдну заввагу, що Інститут Музичного Товариства ім. Лисенка має стільки елевів, а не має оркестри хочби такої, як є в Америці. На цю тему балакав ще зо мною музика, Василь Барвінський і — зорганізував оркестру з учнів Інституту, що грали навіть оперові твори.

У Филаделфії відбувся Січовий Зїзд. Був на ньому покійний Евген Коновалець, був між учасниками-стрільцями й я — як гість. Після довгого сидження при бенкетному столі почалися співи. Співали на сцені салі. Запросили й Івана Зазуляка, відомого тоді в Америці баритона, щоб заспівав. Зазуляк вийшов під оплески на сцену й почав протяжко, немов ілюструючи розлоге українське село, стрілецьку пісню „Ой, видно село". Гайворонський, — що стояв на салі, прослухав першу фразу, а коли Зазуляк почав протягати „Ой, там ідуть стрільці...", Гайворонський одним скоком найшовся на сцені, почас сам співати дальше пісню в маршевому темпі даючи такт. Саля підхопила швидке темпо й докінчила пісню. А бідний Зазуляк стояв заклопотаний у куті сцени.

У Львові завели зо мною деякі музики розмову на тему українських композиторів в Америці. Я говорив з захопленням про Гайворонського.

Здивування — співрозмовників зростало, коли я сказав, їм, що мені довелося читати в Америці навіть радянський журнал, де Гайворонського рахують за видатного композитора в Америці. А вже, коли я згадав, що Гайворонський має фахову музичну освіту, набуту на Коломбійському університеті в Ню Йорку, свого роду упередження, яке існувало, переломилося й пізніше в музичних працях галицьких фахових музиків зачали появлятись згадки про Гайворонського як музика рівного з тими, що вчилися у Відні, чи Празі, хочби навіть у проф. Дворжака.

Так, Михасю. Не легко було Тобі ступати по вибраній дорозі української музики. Але Ти станув на неї так твердо, що ніхто Тебе відти не зіпхне!

Лев Ясінчук.

Інавґурація Українського Театру в Америці

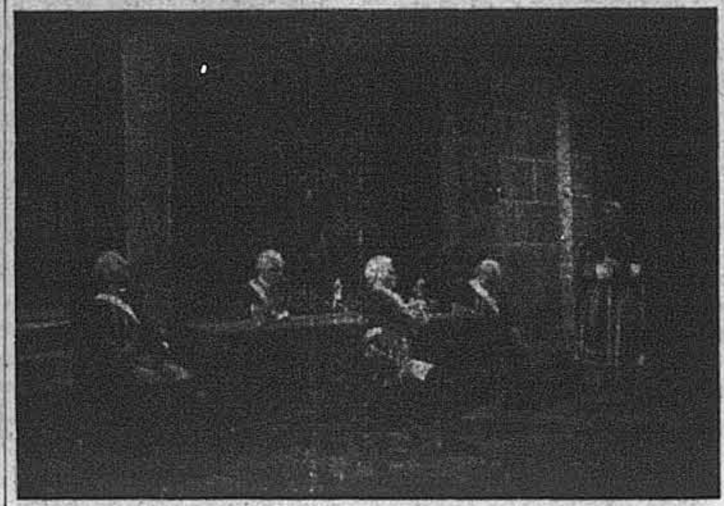
ПЕРЕД ВИСТАВОЮ „БАТУРИНА" У ФИЛАДЕЛФІЇ

Найблища п'ятниця, дня 30-го вересня, увійде без сумніву в історію української культури, зокрема українського театрального мистецтва на американській землі. В цьому дні, в годині 8-мій ввечорі та в репрезентативній залі Тавн Гол у Филаделфії дасть свою інавґураційну виставу новостворений Український Театр під керівництвом недавно прибулого з Европи відомого організатора, режісера і самого видатного українського артиста, Володимира Блавацького. На інавґурацію Театру вибрано історичне видовище „Батурин" за Богданом Лепким. Музичне оформлення вистави є під проводом проф. Ярослава Барнича, а сценічне — мистця Петра Андрусева.

Сьогодні було б ще передчасно говорити про саму виставу, але вже сама її тематика дає найбільші надії. „Батурин" — це сценічна постановка великої історичної події з часів гетьмана Івана Мазепи, що її так по-мистецьки представив в своїй трилогії Богдан Лепкий. З цим мусить бути зв'язана широка акція, історичні костюми та ціла дуже складна постановка, на яку може позволити собі тільки справді великий театр, який розпоряджає першорядними силами та великими мистецькими можливостями.

Сцена з II. дії „Батурина" Богдана Лепкого на сцені Львівського Оперного Театру в поставці В. Блавацького

Сцена з IV. дії „Батурина".

Знайомі Блавацького, вже з першого дня після його приїзду до Злучених Держав, могли різнитися щодо особистої характеристики, щодо його виступу в такій чи іншій ролі на сцені, але всі погоджувались з одним: як Блавацький є в Америці, то тут мусить бути теж український театр. І вони мали правду. Пройшов короткий, дуже короткий час і в пресі вже появилася вістка, що „Блавацький організує театр". До цеї майже піонірської праці на цьому терені приступили разом з ним новоприбулі артисти, до них долучились кращі місцеві артистичні сили і Український Театр у Филаделфії став доконаним фактом. Це легко сказати, але не легко прийшлося Блавацькому та його співробітникам це зробити. Вони — професійні артисти, взялись насамперед за першу роботу, яка трапилась, щоб заробити на прожиток та не бути для нікого тягарем. Інтересно, що власне вони сумлінно видержують на своїх місцях, хоча праця часто є понад їхні виснажені скитальщиною сили. А при цьому постійні проби до інавґураційної вистави та взагалі організація театру. Це можуть робити справді тільки найбільші ентузіясти театрального мистецтва і тому створений ними Український Театр дає найкращі надії на майбутнє.

Вистава „Батурина" у Филаделфії започатковує — як згадано — нову сторінку українського театрального мистецтва в цій країні. В п'ятницю у Филаделфії вперше виступить український театральний ансамбль, що має стати постійним професійним Українським Театром в Америці. Свою громадську вартість Театр виявляє тим, що ввесь дохід з цеї першої вистави жертвує на цілі ЗУАДКомітету, хоча сам в цій своїй організаційній стадії має ще тисяча і одну потреб та хоча самі артисти могли б потребувати кожного цента в своїх перших кроках на цій землі.

Дальша доля Театру у великій мірі залежатиме від того, як поставиться наш загал під час інавґураційної вистави в п'ятницю. Треба висловити надію, що він і зі свого боку виявить подібний ентузіязм до свого театру, як його виявлють артисти і організатори та що заля Тавн Гол буде виповнена до останнього місця. Бо теж буде на що подивитись. За цим, та щоб мати право сказати колись: „я бачив історичний „Батурин" у Филаделфії", варто потрудитись туди теж з Ню Йорку та всіх дооколичних місцевостей Филаделфії.

Десятиріччя „Визволення Галичини"

(Докінчення зі стор. 2-гої).

який завершує сцена, де Хмельницький дере польський державний прапор. Але вона теж повна переконливости для українсько-російського співжиття! Її не лише популяризовано у Львові кількома театрами (київський, житомирський), але й пропаговано у фільмі в кількох кінотеатрах, проте її життя було недовге. Большевики скоро зрозуміли, що вона не дуже переконує до Москви. Її заступила друга фільма „Щорс" — правда, в порожних, майже, залях — і в цій фільмі обезчещено всю українську визвольну боротьбу, а про її провідника „легендарний большевицький герой" — „Щорс" каже: Ет Петлюра — ето сволоч.

Цей же Корнійчук „подвизався" теж, як передовий пропагатор, виступаючи по кілька разів денно на мітінґах не лише з іншими — хоч і з тими самими заключеннями — промовами.

Пропаганда української мови була така велика, що навіть голова Тимчасового управління Ґаличини, москаль — Козирьов, що засів у воєвідстві, старався говорити по українськи та за наказом партії учився української мови. Його секретарем був спершу націоналістичний діяч, інж. Я., з яким невідомо, що потім сталось; його місце зайняв скоро Дріль, російський жид.

Цю пропаґандивну зовнішність „визволителів" характеризує один образок з міста. Деякі власники крамниць, передбачуючи їх націоналізацію, стали випродувати товари. Народ кинувся купувати, щоб не втратити на девальвації (большевики оцінили один карбованець на 10 злотих, тоді як покупна вартість злотого була найменше в десятеро вища за карбованця), і потволились великі черги перед крамницями. Большевицьким жовнірам заборонено було грабити і ось вони спокійно ставали в черги, зовсім не використовуючи своєї переможної переваги.

Та побіч цієї зовнішности „визволителі" показали зразу своє справжнє обличчя. Почались масові арешти навіть тих, кому колись приліпали латку „комуніст", а головно визначних громадян, як польських, так українських. Большевики підшукували безпартійних, служальчих людей і на них опирали свою силу. Зацвіло доноцицтво, на якому побудована вся большевицька система, і поволі очищувалось місто від українців. Нічні вивози людей з домів на далеке вигнання не давали нікому заснути. Робітництво було пригноблене, бо в соціялістичній батьківщині настали жалюгідні заробітки і за зароблені гроші нічого було купити, а страйкувати заборонено. У цій загальній нужді (за кілограмом цукру треба було стояти в черзі день і два, а про вбрання і черевика шкода було й думати) легко було підшукати служальчі типи, що за кращі харчі (партійні та всякі большевицькі поплентачі мали окремі консуми - крамниці, до яких звичайний громадянин не мав доступу та часом і про них не знав), віддавали себе всеціло урядові. Цілі поїзди Богу духа винних громадян ішли на схід, а на їх місце приїжджали нові — віддані большевизмові та большевицькій владі служники. Бо будь-хто не міг приїхати у Західну Україну. На це треба було дозволу партії, а на такий дозвіл треба заслужити. Навіть Сосюра мусів чекати цілий рік, заки йому дозволили приїхати у Львів, а небіжчик Любченко — не зважаючи на своє ім'я майстра новелі, яке йому признала й чужинна критика — з трудом після півтори року дістав дозвіл на літературний виступ у Львові.

Большевицька система завжди однакова. От дозволили на НЕП (нова економічна політика — допущення приватного підприємця до совєтської господарки), щоб виловити всіх ворогів соціялізації й знищити їх, так і дозволили на українізацію, щоб пізнати всіх національних діячів України та зліквідувати їх. Так теж повели українську пропаганду в Галичині, щоб краще зорієнтуватись у національній свідомості населення та нищити її. Два роки пізніше, підчас першого відступу большевиків з Галичини, вистачило бути свідомим українцем, щоб опинитись у тюрмі. Теж відоме, скільки трупів залишили большевики в самих тільки львівських тюрмах, як відступали по першім „визволенні" Галичини. Тому десятиріччя цього „визволення" може бути сьогодні тільки новим протестом цілої української еміграції проти большевицької тиранії в Україні, знов боротьба українських повстанців в краю це вже геройський протест самого нашого народу на рідних землях.

Т.

ПОШИРЯЙТЕ „СВОБОДУ"

ЩО ПИШУТЬ?

З ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ У ТУНІСІ.

(Лист присланий до новоприбулого імігранта у стейті Вирджінія).

Дорогий Сусідо: З Вашого листа можна довідатися про трудноці, які Ви маєте на новому місці серед фармерського оточення, одначе Ви живете в демократичній державі і маєте право до правної охорони від влади. Для протиставлення хочу подати Вам приклад з нашого життя в Тунісі.

Як Вам відомо з реклям ще зперед року про найрожевіші вигляди на життя в Тунісі, кожний перся туди наче до раю. До нього діставсь й я. Хоч я змісця зорієнтувався, що це була завелика перехвалка, то все таки я потішав себе, що ми є на тимчасовім поселенні, отже по році контракту буде можна виїхати куди інакше, а в найгіршому випадкові вернутися до Німеччини. Та коли до кінця контракту було ще шість місяців, люди почали шукати розвязки і клопотатися про виїзд. Відповідь на це була така, що офіційно й неофіційно почалася проти нас нагінка. І так директор нашої фірми — після заяви уряду, що ми опіку ІРО вже втратили і що ми вже на постійне переселені сюди, — сказав нам, що буде звільняти нас з роботи, бо серед нас багато є неспеціялістів і т. п. Водночас дирекція фірми, ідучи за радою наших контрактових „панків", які ще не були добре зорієнтовані у відношенні робітників до них, та бажаючи цілковито зліквідувати спроби „втечі" з Тунісу, оголосила, що всі, бажаючі повернутися до Німеччини, повинні до трьох днів внести відповідну заяву. І яке було прикре розчарування контрагентів, коли до виїзду зголосилося 50 осіб. Інші, які зносили наперед „урядову" таємницю, заховали свої заяви глибоко, не признаючися до своїх намірів.

Від цього часу почалася неофіційна війна „робітників" проти „наставників". Тут треба додати, що якась невидима рука вміло підхопила невдоволення робітників і роздувала його різними поголосками, демагогічними сплітками та найрізнороднішими анонімними летючками з підписом „нових партизан". Тому не диво, що неробітники почали називати робітників нервово хворими, контингентами, дальше большевиками, енкаведистами і т. п. Аж не хочеться вірити, що тут, на чужині, у безконечному морю чужинців, може до такого прийти. Почалися взаємні доноси до фірми, а потім до поліції.

Вершком усіх подій була стаття в „Українській Трибуні", що представляла життя в Тунісі в дещо невірнім світлі, одначе в засаді була на 80% правдива. Обурений цею статею наш контрагент (п. Т.) зі своїми прибічниками скликає надзвичайні збори оселі, на яких він є головою і переводить голосування між людьми, щоб спонукати їх до опрокинення закидів. Коли голосування випало некорисно, він зрезигнував з головства.

Від тоді опозиція ще збільше зсолідаризувалася, а потім почалися пошукування за комуністами серед „руських", у які непотрібно вмішано і наших людей. Автора статті арештовано і приневолено до її відкликання. Після того, не доказавши вини обвинуваченим, силою відтранспортували їх ніби до Німеччини, а на ділі ніхто не знає куди. Саме арештування відбулося кількома наворотами вночі.

Тепер відчувається нагінку поліції та фірми на українців у всіх напрямках. Всі відчувають, що тут мається до діла з роботою таки „своїх", а виїз був незаконний і несправедливий. Комендант поліції заявив, що таких транспортів буде більше. Тому всі українці хочуть тепер звідси виїхати і подякувати місцевим опікунам за їх „ласку". Думаю, що цією справою повинні зайнятися компетентні чинники.

Відсоткова настанова таке: Вдоволених є до 20%, а решта 80% невдоволених. З них 40% говорять про це відкрито, інші мовчать.

Вдоволеним годі бути, бо українці працюють дешевше ніж французи, італійці, еспанці, чи інші. По одному або півтора року ніхто не має ані складеного гроша в банку ні ніякого хистку, щоб мати щось на чорну хвилину. Поза сезоновою роботою нема ніяких інших робіт у цілім Тунісі, бо це відсталий край без промислу. Не диво, що кожний глядить розвязки у виїзді в інші краї, щоб забезпечити собі на майбутнє.

КАЖУТЬ, ЩО ВОНИ СЕБЕ ЦІЛКОМ ДОБРЕ РОЗУМІЮТЬ.—Це 6-літний „Баккі", що зліва, а зправа 11-літня „Глинда", що на фармі в Крос Плейнс, Тексас, кожного ранку мають щось собі взаїмно сказати. „Глинда" тільки дивується, чому „Баккі" так поволі росте!

Серед книжок

НЕЙМОВІРНА ІСТОРІЯ.

Останніми часами багато у нас пишеться та говориться про потребу інформувати чужинців про Україну та українців. Безперечно це, що американці замало нас знають — дуже шкодить нашій справі. Але, на мою думку, ще більше шкоди приносять нам фальшиві інформації поширювані ігнорантами, чи неприхильними до нас людьми. Для ілюстрації, які дивовижні і брехливі інформації дістає про нас американський загал, наводжу дослівний переклад одного розділу із популярної книжечки, що недавно попала у мої руки. Книжечка розказує про усякі дивні факти і звичаї у різних країнах і в одному місці пише таке:

Першуни в поличниках.

Михалко Гонюш і Василь Безбородний два фабричні робітники із Києва, Росія, били один одного по лиці впродовж 36 годин. Взаємне биття по лиці є добродушний спорт дуже упривілейований українськими селянами. (Підкр. моє). Йому віддаються підчас карнавалу і де тільки збираються музики. Вплив на глядачів є розвеселяючий радше як брутализуючий і вони підбадьорюють своїх змагунів вигуками та заохотами.

Цю історію супроводжає рисунок, що зображує двох голих до пояса чоловіків із лицями кретинів, що перуть себе взаємно по щоках. Усякі коментарі хіба зайві.

Безперечно, що автор книжки, Роберт Риплі, ні його книжка (Robert Ripley, The Second Believe It or Not, Pocket Books, 1948) не є жадним авторитетом ні науковим джерелом інформацій про наші звичаї. Тим не менше фактом є, що його книжку читало чи читає сотки тисяч, коли не мільйони американців, і вони не мають причини йому не вірити, тимбільше, що він на вступі заявляє, що кожний поданий факт може підтвердити доказами.

Яку ж опінію може собі, отже, виробити про нас пересічний читач? Чи не таку, що ми нарід дикунів, щось в роді готентотів чи папуасів? Така одна брехлива „інформація", що поширюється між загалом, може нам принести більше шкоди ніж пів тузіна книжок про Україну, що їх мало хто читає — зможе направити.

Цікаве, що перше видання цієї книжки появилося в 1931 році, останнє в 1948 році і за тих сімнадцять років не найшовся ніхто із українського боку, що зажадав би від автора спростування цієї нісенітниці чи усунення її із дальших видань. (Автор помер декілька місяців тому).

А. Вовк.

(На це була звернена увага в „Свободі" по появі книжки. В таких випадках найкраще писати завваги самим читачам до видавця, бо це ще має найбільший вплив, особливо, коли таких завваг є більше. — Ред.)

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Т. Г., Лос Енджелес, Каліф. — Так подав місце свого народження сам Покійний.

Л. В., Шікаго, Ілл. — Усі наші дописувачі з місць є „добровільними" і „безплатними".

ПЕРЕБУДОВА „БІЛОГО ДОМУ"

Більшість американців вітали рішення Конгресу перебудувати „Білий Дім" так, аби по можливості залишити теперішній зовнішній вигляд. Ця стара, гарна будова, де жили американські президенти починаючи з другого президента, Джона Адамса, є будовою історичною і належить американському народові.

Перебудова має коштувати яких $5,400,0000. Це на $675,-000 більше ніж коштувала б будова цілком нового дому на зразок старого. Але ухвалений плян має деякі технічні трудноці, яких не було б при будові нового дому.

Заки приступати до праці в середині будинку, треба поставити бетоновий фундамент на 22 футів глибоко під всіма стінами. Потім треба поставити внутрішні сталеві рами модерної конструкції, що мають підтримувати бетонові підлоги та внутрішні стіни і які можуть втримати вагу будинку. Ці рами також увійдуть в землю на 22 футів і коли будуть закінчені, тоді, вибравши землю, збудують ще один підземний поверх для складів.

Праця в середині має проводитися так, аби оскільки можливе відновити старий стиль в парадних кімнатах, таких, як Східня Кімната, Блакитна, їдальня для державних гостей та інші. Чимало прикрас, заведених за останні роки, буде усунено. Побудовано було „Білий Дім" в стилі, що панував в часах чотирьох англійських королів — Джорджів. (1715-1800). За колоніяльної доби в Америці було багато будівель, збудованих в тім стилі.

Хоч чимало змін буде зроблено в середині дому, проте вони не будуть дуже помітними. Мають бути переброблені сходи, що ведуть з парадних кімнат до приватних кімнат президента і його родини на другому поверсі.

По пляну мають збудувати нові кухні та відновити у старім вигляді велику кухню, що є під Північним Портиком. В 1935 році цю стару, велику кімнату — 28 футів на 48 — поділено на три і кожда мала своє призначення. Тепер ця велика кухня має бути відновлена в такім вигляді, як була за часів першої американської „Першої Лейді" — Абигейл Адамс. За її часів там було велике вогнище, з залізними патиками, на яких можно було вішати котли, а також велика цегляна піч, в якій можна було спекти нараз кілька поросят або індиків.

Відновлена в старому стилі велика кухня буде служити як історична памятка. Там будуть відбуватися конференції, висвітлювати фільми, може бути місцем „домашніх" промов президента через радіо.

Деякі зміни будуть зроблені і на другім поверсі — мешкання президента. Будуть поліпшені ванни, збудують більше шаф в стінах.

Перебудова цього, добре знаного і улюбленого американцями, історичного дому має тривати щонайменше вісімнадцять місяців.

Загальна Рада.

ТАРЗАН, ч. 2185. Тікар борцем за свою паню.

Коли Джена незамітно відворила замок від Тікарової клітки, саме тоді Справл почав викручувати її рамя. „Де подівся дикий чоловік, що вбив мого спільника? — кричав він.

Тікар розюшений на вид мученої пані, вискочив з клітки.

Справл утік зі страху...

...а за ним пігнав розлючений пестій.